

Latvijas Dzelzceļnieku biedrības Sertificēšanas centrs

Apstiprināts:
SC izpilddirektors Māris Riekstiņš
Elektroniski parakstīts
2025.gada 29.augustā

Mašīnista psihofizioloģiskās profesionālās piemērotības novērtēšanas kārtība

Terminu un saīsinājumu skaidrojums:

LDzB – Latvijas Dzelzceļnieku biedrība

SC – Sertificēšanas centrs

Pretendents - fiziska persona, kas vēlas saņemt psihofizioloģiskās piemērotības novērtēšanas slēdzienu par atbilstību attiecīgajā profesijā.

Kandidāts - Pretendents, kurš uzrādot Norīkojumu vai aizpildot uz vietas Pieteikumu, ierodas uz novērtēšanu.

PPPN - psihofizioloģiskās profesionālās piemērotības novērtēšana.

1. Mērķis

1.1. Lai Kandidāts iegūtu vilces līdzekļa vadīšanas tiesības, ir nepieciešams apliecināt psihofizioloģisko profesionālo piemērotību mašīnista darbam, ko paredz 14.09.2010. Ministru kabineta noteikumos Nr.873 noteikto obligāto psihofizioloģiskās profesionālās piemērotības novērtēšanu (turpmāk – MK noteikumi Nr.873).

1.2. Psihofizioloģiskās profesionālās piemērotības novērtēšanu veic sertificēts atzīts psihologs un pārbauda vai personai nav atklātu psihofizioloģisko trūkumu (īpaši uz rīcībspēju) vai citu būtisku trūkumu un personību ietekmējošu faktoru, kas var kavēt pilnvērtīgi un droši pildīt vilces līdzekļa (mašīnista) pienākumus.

2. Kandidāta novērtēšanas process

2.1. Kandidāta testēšana ir psihofizioloģiskās profesionālās piemērotības novērtēšanas sastāvdaļa, kurā tiek novērtētas Kandidāta psihofizioloģiskās īpašības (pēc profesionālās piemērotības kritērijiem). Psihologs testē Kandidātu, pielietojot psihofizioloģiskas un psiholoģiskas metodikas, atbilstošas Kandidāta profesionāli svarīgo īpašību kritērijiem un atbilstoši “Psihofizioloģiskās profesionālās piemērotības novērtēšanas kritēriji un tiem piemērotās psihofizioloģiskās novērtēšanas metodes” vilces ritoša sastāva vadītājam (mašīnistam)” (turpmāk – Metodes). Visas metodikas ir apvienotas datorizētā universālā psihodiagnostiskā kompleksā (turpmāk-UPDK).

2.2. UPDK kompleksā ir iekļauts:

- Datorprogramma ar novērtēšanas testiem;
- Divi datori ar atsevišķu ekrānu un peli (viens psihologam, otrs – Kandidātam);
- tālvadības pults Kandidātam;
- Katram datoram drošības atslēga, bez kuras nevar palaist testēšanas programmu.

2.3. UPDK ļauj noteikt un novērtēt:

- personas profesionālo piemērotību, kuras darbība tieši ietekmē transporta drošību;
- psihofizioloģisko gatavību veikt profesionālo darbību, personāla personiskās un intelektuālās īpašības, noteiktas īpašas personības īpašības, tostarp psihiskās nestabilitātes stāvokli.

2.4. Kandidāta profesionālā piemērotība tiek novērtēta ar testu palīdzību, kas ilgst 2-4 stundas, atbilstoši vilces līdzekļa vadītāja (mašīnista) veicamajam darbam. Kandidāta testa rezultāti tiek

protokolēti veidlapā (P3/m). Atsevišķos gadījumos (veselības stāvokļa dēļ vai citos īpašos gadījumos) PPP novērtēšanas procedūra var tikt sadalīta 2 daļās un noritēt 2 dienas.

2.5. Testu skaits un veids tiek izvēlēts atbilstoši pārbaudāmai profesijai un mašīnista veicamajam darbam:

- elektrovilciena mašīnists;
- dīzeļvilciena mašīnists;
- dīzeļlokomotīves vilciena mašīnists;
- sliežu motortransporta mašīnists.

2.6. Psihologa dators ir sasaistē ar Kandidāta datoru.

2.7. Pirms novērtēšanas procesa uzsākšanas Kandidāts ar savu parakstu apliecina, ka iepazinies ar novērtēšanas norises kārtību un citiem nosacījumiem, kas ir uzskaitīti dokumenta "Psihofizioloģiskās profesionālās piemērotības novērtēšanas organizēšanas kārtība" 7.punktā.

2.8. Lai veicinātu Kandidāta adaptēšanos pārbaudes situācijai un iepazītu novērtēšanas programmu, tiek piedāvāts izmēģināt vienu no divām papildus metodēm, atbilstoši Metodēm.

2.9. Mēģinājuma testa rezultāti neietekmē pamata novērtēšanas rezultātus.

2.10. Uzsākot novērtēšanas procesu psihologs datorā izvēlas atbilstošo testu, saskaņā ar izstrādātajām Metodēm.

2.11. Pirms katra testa psihologs pārjautā vai ir saprotams uzdevums, ja nav tad paskaidro. Psihologs seko līdzi novērtēšanas procesa norisei.

2.12. Pirms kārtējā testa pildīšanas, mašīnistam ir iespēja paņemt nelielu pārtraukumu, ja ir nepieciešama atpūta (it sevišķi pirms testa, kas ilgst 20 min vai 60 min).

3. Pārbaudes vērtējums

3.1. PPP novērtējuma rezultātā Kandidāts var iegūt:

➤ **1.profesionālās piemērotības grupu, ja:**

- ieguvis visus profesionāli nozīmīgās īpašībās rādītājus atbilstošus prasītajam līmenim un Slēdziens par PPP novērtējumu ir **derīgs 6 (sešus) gadus** (veidlapa P2/m) (piemērots darbam vienā personā);
- Kandidāts sasniedzis 60 gadu vecumu un ieguvis profesionāli nozīmīgās īpašībās rādītājus atbilstošus prasītajam līmenim, tad Slēdziens ir derīgs īsāku laiku - **derīgs 3(trīs) gadus** (piemērots darbam vienā personā).

➤ **2.profesionālās piemērotības grupu, ja:**

- Kandidāts guvis vienu neatbilstošu rādītāju profesionāli nozīmīgās īpašībās un Slēdziens ir **derīgs 3 (trīs) gadus** (nav piemērots darbam vienā personā);
- Kandidāts sasniedzis 60 gadu vecumu un guvis vienu neatbilstošu rādītāju profesionāli nozīmīgās īpašībās, tad Slēdziens ir derīgs īsāku laiku – **derīgs 1 gadu** (nav piemērots darbam vienā personā);
- Kandidāts guvis vienu neatbilstošu rādītāju profesionāli nozīmīgās īpašībās un vismaz vēl divām profesionāli nozīmīgām īpašībām rādītāji ir kritēriju riska zonā, tad Slēdziens ir **derīgs 1 (vienu) gadu** (nav piemērots darbam vienā personā);
- pēc 3.grupas iegūšanas Kandidāts atkārtο PPP novērtēšanu un rezultātā gūst 1 (vienu) neatbilstošu pieprasītajam līmenim profesionāli svarīgās īpašībās rādītāju, tad Slēdziens ir **derīgs - 1(vienu) gadu** (nav piemērots darbam vienā personā);
- pēc 3.grupas iegūšanas Kandidāts atkārtο PPP novērtēšanu un rezultātā gūst visus profesionāli svarīgo īpašību rādītājus atbilstošus pieprasītajam līmenim, tad Slēdziens ir **derīgs - 3 gadus** (piemērots darbam vienā personā).

➤ **3.profesionālās piemērotības grupu, ja:**

- Kandidāts guvis divus un vairāk neatbilstošus rādītājus profesionāli nozīmīgās īpašībās, tad Kandidātam nav ieteicama profesionālā darbība konkrētajā profesijā.

3.2. Ja Kandidāts ir trenējis sev nepieciešamās īpašības, atbilstoši psihologa ieteikumam, var veikt atkārtotu novērtēšanu ne ātrāk kā pēc mēneša.

3.3. Slēdzienam par PPP novērtējumu ir ierobežotas pieejamības statuss un to drīkst izmantot tikai tā persona, kurai tas izsniegts un darba devējs.

4. Slēdziena pieņemšana

4.1. Uz Slēdziena par PPP novērtējumu tiek norādīts:

- reģistrācijas numurs (dokumentu reģistrācijas numurs);
- novērtēšanas datums;
- profesija, kurā veikta novērtēšana;
- profesionāli nozīmīgo īpašību atbilstība/neatbilstība;
- iegūtā PPP novērtēšanas grupa;
- līdz kuram datumam derīgs novērtējums;
- psihologa ieteikumi, ja nepieciešami.

4.2. Slēdziens par PPP novērtējumu tiek pieņemts balstoties uz profesionāli nozīmīgo īpašību rādītājiem testu rezultātā, atbilstoši prasītajam līmenim. Slēdziens tiek sagatavots uz A-4 papīra formāta uzreiz pēc pārbaudes vai atsevišķos gadījumos ne vēlāk kā 3 darba dienu laikā. Slēdzienam paraksta psihologs un to apzīmogo ar LDzB Sertificēšanas centra zīmogu.

4.3. Kandidāts par PPP novērtēšanas rezultātu tiek mutiski informēts klātienē tūlīt pēc pārbaudes.

4.4. Slēdziens papīra formātā tiek izsniegts personiski pret parakstu novērtētajam mašīnistam vai darba devējam, parakstoties dokumentu reģistrācijas žurnālā, vai nosūtot pa pastu Kandidātam personīgi, vai Kandidāta darba devējam.

4.5. Uz Slēdzienam par PPP novērtējumu drīkst atsaukties tikai tā darbības laikā, atbilstoši norādītajam amatam un nosacījumiem.

4.6. Pēc Slēdziena pieņemšanas tiek sagatavots lēmums par PPP novērtēšanu (veidlapa Nr.P4), ko paraksta sertificēšanas centra kvalitātes vadītājs vai prombūtnes laikā izpilddirektors.

4.7. Slēdziens par PPP novērtējumu ir konfidenciāla informācija ar ierobežotu pieejamību.

5. Lēmuma par PPPN pieņemšana

5.1. Psihologs izskata un izvērtē Kandidāta novērtēšanas protokolu (P3/m) ar testu rezultātiem, to atbilstību psihofizioloģiskajiem kritērijiem un pieņem slēdzienam par Kandidāta atbilstību 1., 2. vai 3. profesionālās piemērotības grupai, kā arī nosaka atkārtotas novērtēšanas termiņu.

5.2. Psihologs sagatavo profesionālu slēdzienam un vajadzīgās rekomendācijas, noformē savu Slēdzienam, saskaņā ar veidlapas (P2/m) prasībām, un visus dokumentus nodod SC kvalitātes vadītājam/izpilddirektoram.

5.3. SC kvalitātes vadītājs/izpilddirektors ne ilgāk kā 3 (trīs) darba dienu laikā apstiprina profesiju psihologa Slēdzienam par PPP novērtējumu ar lēmumu (P4).

6. Atkārtota novērtēšana

6.1. Atkārtotu novērtēšanu veic, ja beidzies iepriekšējā novērtējuma derīguma termiņš.

6.2. Pēc darba devēja pieprasījuma, ja mašīnists maina darbu uz sarežģītāku (dīzeļlokomotīves mašīnists no kravu pārvadājumiem un sliežu motortransporta vadītājs uz pasažieru pārvadājumiem).

6.3. Ja pēc 3.grupas iegūšanas Kandidāts atkārtoti PPP novērtēšanu, ne ātrāk kā pēc viena mēneša, vai pēc nepieciešamības (vajadzības).

6.4. Atkārtotu novērtēšanu var ierosināt darba devējs, ja ir bijis negadījums darbā vai radušās šaubas par profesionālās darbības izpildes kvalitāti vai drošības apsvērumu dēļ.

7. Apelāciju un sūdzību izskatīšanas kārtība

7.1. Par sūdzību vai pretenziju tiek uzskatītas rakstiski noformētas un LDzB SC iesniegtas sūdzības, pretenzijas un izskatītas, saskaņā ar LDzB SC apstiprināto “Sūdzību un apelāciju izskatīšanas kārtība”.

7.2. Pretenziju vai sūdzību iesniedzējs ar iesniegumu par lietas būtību griežas LDzB Sertificēšanas centrā. Tās tiek reģistrētas sūdzību reģistrā un nodotas SC izpilddirektoram lēmuma pieņemšanai. SC izpilddirektors nosaka tālāko rīcību un pieaicina sūdzībā neiesaistītu speciālistu sūdzības materiālu izskatīšanai un atbildes sagatavošanai. Tiek reģistrēti visi ar sūdzības izskatīšanu saistītie dati.

7.3. Ja pretenzija saistīta ar novērtētai personai sagatavoto Slēdzienu tad, SC izpilddirektors/kvalitātes vadītājs pieprasa paskaidrojumu no abām pusēm, ja nepieciešams konsultējas ar atbilstošas nozares speciālistiem (Izglītības kvalitātes valsts dienests), lai izvērtētu sūdzības materiālus un pieņemtu lēmumu.

8. Konfidencialitāte un drošība

8.1. LDzB SC veicot personāla novērtēšanu savā darbībā ievēro neietekmējamību, pārvalda interešu konfliktu un nodrošina objektivitāti.

8.2. Novērtēšanas pakalpojumi ir brīvi pieejami visiem Pretendentiem, kuri vēlas saņemt kompetentu un objektīvu apliecinājumu par atbilstību definētajām prasībām.

8.3. LDzB SC darbība un darbinieki ir orientēti uz objektīvu un neatkarīgu novērtējumu veikšanu, darba izpildē neietekmējoties no komerciāliem, finansiāliem, politiskiem vai cita veida faktoriem, kas varētu kompromitēt tās neietekmējamību.

8.4. LDzB SC nepārtraukti identificē apdraudējumus tā neietekmējamībai, analizē, dokumentē un mazina potenciālu interešu konfliktu. Visa informācija, kas ir iegūta novērtēšanas procesā tiek uzturēta konfidencialā likumīgi izpildāmā kārtībā un ir garantēta drošība.

8.5. LDzB SC darbiniekiem tai skaitā psihologam ir saistošs „Darbinieku ētikas kodekss” un ir neitrāli un ar neieinteresētību veicamā darba rezultātos.

8.6. Sertificēšanas centrs rūpējas un gādā par to, lai tiktu ievērota novērtēšanas procesa konfidencialitāte un drošība. Darbinieks-psihologs parakstot līgumu, parakstās arī par personu datu un novērtēšanas procesa informācijas konfidencialitātes ievērošanu.

8.7. Pretendentu iesniegtie dokumenti, novērtēšanas materiāli ir konfidenciali ar ierobežotu pieejamību, tiek glabāti slēdzamos skapjos, ar signalizāciju aprīkotās telpās.

8.8. Elektroniskās testēšanas programmas PPP novērtēšanai ir aprīkotas ar drošības atslēgu un datorparoli, ko pārvalda tikai psihologs.

8.9. Ja pastāv interešu konflikts starp kandidātu un psihologu, tad novērtēšanas procesam tiek pieaicināts kvalitātes vadītājs, vai LDzB SC izpilddirektors. Visi šie gadījumi tiek fiksēti Protokolā.

Sagatavoja psiholoģe:

Rita Osipova